

LBRIS | We know
colecția arca
books

Editura NEUMA
Strada Libertății, nr. 188
Apahida, Județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Copertă și DTP: Gelu Iordache

Coperta I: Aparat foto Zeiss-Ikon Ikonta, 6x9 cm, 1937.
Din colecția autorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GÂRBEA, HORIA

Condiția de nemuritor : cursive - publicistică / Horia Gârbea.
- Apahida : Neuma, 2024

ISBN 978-630-6592-53-1
821.135.1

HORIA GÂRBEA

**CONDIȚIA DE
NEMURITOR**

Cursive – publicistică

Editura
NEUMA
2024

Cuprins

<i>Trandafirul și cursivul</i>	5	Educarea educatorilor	106
		E posibilă o nouă paradigmă?	112
Mândrie și prejudecată	9	Trecut-au anii...	117
Broaște și prinți	14	Poezie, pandemie	122
Inefabil, inefabil...	19	Cultura sub șenile	128
Succese, izbînzi, reușite	24	Cei răi	133
Zebra și măgarul	28	Dacă am ști...	137
Partir... un peu	32	Recunoștință	143
Cît de departe...	37	Graiul, banii și „dușmanii”	149
Revistele și canonul	42	Hîrtia de muște	152
Breasla și lumea	48	Printre noi, numai poeți de geniu!	157
Mode, timp și statistici	54	Demnitate și vanitate	163
Planuri, previziuni, proiecte	60	Accidente de circulație	168
Ireparabil, irepetabil	66	Pornind de la un critic	173
Covidel și Izoletta	72	Elementar	178
Despre erori și morminte	76	Condiția de nemuritor	183
Lupta „justă” cu „dușmanul”	79	Foșnetul de file al vacanței	186
În loc de bilanț	84	Une belle chose...	191
Creativitate...	90		
Mai suna-vei, dulce corn englez?	96		
Dușmanii dintre ziduri	102	<i>Despre autor`</i>	196

Trandafirul și cursivul

Am avut mereu un interes aparte pentru Aspecia jurnalistică a cursivului. Niciun dicționar nu dă, pentru cuvîntul *cursiv*, accepțiunea aceasta, gazetărească. Nici măcar manualele de jurnalism de astăzi nu-l amintesc, la rînd cu știrea, reportajul, editorialul. Dar orice om care a făcut presă știe ce este „cursivul”, iar eu i-am învățat definiția încă de cînd eram în școala primară și nu știam că mă voi ocupa cîndva de asta. Citeam ziare de pe la zece ani. În presa comunistă, oribil de ternă și plină de „fake news” ale epocii, în care aflam despre producții record la alimente ce erau de negăsit și adeziuni unanime ale „oamenilor muncii” la o ideologie despre care toți știau cîte parale face, cursivul, cu toate limitele impuse de cenzură, avea un strop de fantezie, de omenesc și chiar de libertate. Gazetarii simțeau și ei asta și, cînd le „venea rîndul” la cursiv, săltau și își mai răcoreau sufletul.

În 2017, cînd a apărut revista *Neuma*, la inițiativa și prin strădania lăudabilă a scriitoarei Andrea H. Hedeș, care fondase în 2014 editura cu același

nume, ea a solicitat să-mi asum cîte ceva din sumar. Lucru care m-a onorat în mod deosebit. I-am spus atunci, la începutul toamnei lui 2017, că aș scrie uneori și cronică literară, dar îmi doresc să o ajut mai ales la partea jurnalistică: reportaj, anchetă, vitrina cu cărți și poșta redacției. Și am rugat-o, în chip de favoare specială, să-mi lase mie cursivul. Au trecut de atunci aproape șapte ani și conducătoarea revistei a menținut structura primelor trei pagini care – în opinia mea, certificată și de mulți cititori – s-a dovedit inspirată: ea scrie editorialul, eu cursivul. Ne-am consultat la fiecare număr și am ales de fiecare dată un subiect general pe care să-l tratăm, mie revenindu-mi, după cum e definiția (încă nescrisă !) a cursivului, „răspărul”.

Așa cum știm de la Figaro și urmașii săi, *per un barbiere di qualità, di qualità*, importante sînt și rasul, și perdaful. Spre deosebire de cursiv, perdaful figurează în DEX și în alte dicționare.

Editorialele s-au adunat într-o frumoasă carte: Andrea H. Hedeș *Cei care dansează*, Editura NEUMA, 2022. Am socotit că a venit momentul să adun și cursivele mele, cîte am scris, într-un mic volum pus sub semnul generos și pur al trandafirului alb, cu simbolistica sa bogată, care patronează revista și Editura NEUMA. Cum nu există, de la Mitică al lui Caragiale citire, „roză fără spini”, eu mi-am asumat,

de-a lungul a șapte ani, să ascut spinii frumoasei roze. Ordinea articolelor în volum este cea cronologică.

Mulțumesc încă o dată distinsei editoare, publicului generos și vă invit la o (re)citire plăcută.

AUTORUL

Mîndrie și prejudecată

În anul de tumult social și politic 1990, o tînăra jurnalistă a fost trimisă de o revistă din noua și impetuoasa presă „liberă” pentru a lua un interviu unui vizibil (cînd nu se făcea invizibil) personaj. Ea l-a întrebat ce face în timpul liber. Adică, voia să spună, cînd nu se îndeletnicește cu acțiuni dintre cele descrise de Curzio Malaparte. Bărbatul de acțiune cocheta deschis cu filosofia și arta, așa că i-a răspuns că oscilează *între metafizică și catharsis*. Reporteră, care probabil absolvise vreun liceu industrial „în preajma revoluției”, vorba clasicului, și nu era dotată cu reportofon, cînd a notat cuvintele, a comis ceea ce Freud a numit „act ratat”, suprapunînd teatrul antic cu propria anatomie. A ieșit și chiar s-a tipărit o replică memorabilă, înscrisă în cronica epocii, iar cel care (nu) o rostise a rămas cu ea lipită de sine, ca marca de scrisoare.

Morala este că, dacă vrei să te faci înțeleș, trebuie să-ți evaluezi interlocutorul și să-i dai cît poate rumeș. O întîmplare din aceiași ani, puțin ulterioară celei de mai sus, mi-a fost relatată veridic de

un martor ocular. Un student s-a trezit la examenul de licență în Litere în fața unei comisii cu medie de vîrstă ridicată, lucru oarecum firesc, și grijulie față de tradiții. Candidatul și-a expus cu aplomb teza despre Mircea Horia Simionescu. Pe cînd aștepta cu emoție întrebări legate de *Dicționarul Onomastic* sau altă operă a tîrgovișteanului, a fost trezit de un pontif din fața lui care l-a chestionat: *Cum te raportezi dumneata la Marin Preda?* Spre cinstea inteligenței sale spontane, studentul a găsit replica și a rostit-o convingător: *Îl iubesc pe Marin Preda!* Nota maximă i-a fost acordată pe loc.

În literatură, ca și în șah sau bridge, ori chiar în alte sporturi mai dinamice, contează foarte mult să anticipezi mișcările adversarului. Autorul care vrea succes trebuie să se plieze prejudecății criticii. În urmă cu mai mulți ani, scriind teatru, am obținut mai multe nominalizări la un concurs care oferea, anual, un singur premiu: *Piesa anului!* Dar niciodată trofeul. Acesta era atribuit de un juriu format din personalități cam de același profil cultural unui anumit „tip” de piese. Ulterior, cu minime excepții, piesele cîștigătoare nu se jucau, ori se mai jucau, „însă foarte puțin”, în raport cu cele „perdante”. M-am gîndit atunci că, dacă aș scrie o piesă de factura celor care aveau trecere, tiparul fiind ușor de reconstituit și chiar de parodiat, aș fi dobîndit

laurii respectivi. Nu voi ști niciodată dacă unii dintre autorii cîștigători nu aplicaseră deja acest plan, compunînd un text dedicat nu scenei, ci atenției juraților. Cu riscul asumat ca, apoi, obiectul premiat să rămîină veșnic „adunat pe-o carte”.

Prejudecata criticii mari, importante, universitare, creatoare de canon, e un vehicul greu. Pornit la vale, el nu mai poate fi oprit atît de simplu precum compresorul din balada proletcultistă: *Puse Gheorghe-atunci piciorul! Să oprească compresorul! Și tot muntele căzu! Numai compresorul nu!* (citată din memorie). Sînt genuri și specii întregi pe care criticii serioși le ignoră din principiu. Mai degrabă ar scrie despre un volum de versuri indigest și mediocru, dar care urmează „trendul” curențelor lirice contemporane, decît despre un roman excepțional în genul fantasy sau thriller.

O rezistență similară întîmpină literatura pentru copii, banda desenată și, lucru uimitor, chiar teatrul. Pretenția stipulată de regulamentul de primire în Uninea Scriitorilor ca un autor să beneficieze de cronici „de la critici cunoscuți” e anihilantă pentru genuri precum cel dramatic. Criticii „(re)cunoscuți” nu citesc teatru sau, dacă îl citesc, nu scriu despre el. La fel stau lucrurile cu genul fantastic. Dacă, prin absurd, s-ar ivi în literatura noastră un Asimov, Ray Bradbury, Stephen King, Frank Herbert, ei ar

rămîne în anonimat. Acesta a fost, de altfel, cazul tragic și integral imputabil criticii al lui Liviu Radu (1948-2015), autor excepțional rămas doar în memoria comunității autorilor de literatură fantastică. Opera sa, eminentă, depășește cu mult prejudecata că literatura de acest tip se rezumă la roboței și omuleți verzi.

De altfel aș paria că primii 20 de critici români creatori de canon n-au citit niciun capitol din *Dune*, necum pe regretatul Liviu Radu sau pe Sebastian A. Corn. Un caz fericit, opus celui al lui Liviu Radu, este cel al lui Mircea Cărtărescu care s-a afirmat în specii tradiționale: poezie, proză doar vag fantastică, pentru a dobîndi, și prin gestionarea atentă a operei și prin apartenența la un grup literar favorizat de critică, la notorietatea care i-a permis să scrie, să publice și să vîndă excelent un *Solenoid*. Carte foarte reușită de altfel. Dacă un autor neinspirat sau prost sfătuit de agenții săi de marketing ar debuta cu un echivalent (tematic și valoric) al *Solenoidului*, n-ar aduna nici cele două cronici necesare accesului în Uniune.

La fel stau lucrurile în teatru, unde numele adoptate în literatură sînt ale unor autori care și-au consolidat poziția prin poezie și proză, nemaipărînd „exotici” criticilor comozi, așezați sau adormiți în fotolii: Sorescu, D. R. Popescu, Băieșu, Matei Vișniec.

Astfel, ne întoarcem, cu critica, la titlul ilustru pe care l-am împrumutat mai sus: mîndria că am citit tot (tot ce se înscrie în parametrii habitudinilor mele, intens protejate) și prejudecata că numai ce laud eu e meritoriu și demn de manualele viitorului.

Broaște și prinți

Scriitorii care ajung la o anumită vîrstă care prezumă, dar nu asigură automat, înțelepciunea, chiar dacă nu sînt critici profesioniști, se confruntă cu situația în care aspiranții la gloria literară, unii nu mult mai tineri, le cer sfaturi, recomandări, încurajări. Acestea ar trebui, în viziunea solicitanților, să ia forma unor recenzii, introduceri, prefețe, binecuvîntări bune de etalat pe coperta a patra a unor volume, participări la tîrnosirea publică a unor cărți sau chiar – căci mi s-a solicitat și asta, spre amuzamentul meu – recitări dinaintea unei asistențe. Ele ar fi urmat să dea poemelor alese, mai mult sau mai puțin pricopsite, valențe noi și încă nedibuite.

Oricît cinism ar sălășui în mintea unui autor care a ajuns la venerabila situație de a fi numit „cutră bătrînă” – pentru a nu folosi un substantiv mai direct – astfel de cerere stîrnește o dezbatere de conștiință. Prima întrebare este dacă ipochimenul are măcar o minimă șansă de a încăpea într-o bibliografie, cît de largă, a autorilor stimabili. Dacă răspunsul e afirmativ, cum se cuvine el întîmpinat?

Elogiile prea mari, exagerarea bietelor calități, citarea cu delicatețe a pasajelor care arată o mijire de inteligență și ignorarea celorlalte ar putea fi benefice. În plus, generozitatea șade bine marilor spirite. Dar ce te faci dacă trepădușul își ia nasul la purtare și extinde nu peticele de izbîndă, ci partea lemnoasă a inspirației sale incipiente și ezitante?

Deopotrivă, duritatea excesivă, darea pe răzătoare ironiei pot descuraja un viitor autor măcar onorabil. Unde mai pui riscul, imposibil de ignorat, ca stropirea cu zacherlină critică să funcționeze ca o aspersiune cu apă vie! Amatorul să se trezească din pumni, ca în filmele americane cu box, și să administreze în scurt timp maestrului un KO memorabil. Literatura e bogată în pilde după care urgisitul a urcat amețitor în clasamente, iar cobeza critică de la debut s-a pierdut, cum zice poetul, în noaptea uitării.

În literatură cu greu se pot da pronosticuri valabile. Bucuria de a miza pe cîștigător e rară, iar eșecurile, expuse arătării cu degetul, fac o mulțime mult mai densă. Mai rămîn variantele tăcerii sau rezervei politicoase care însă, pe lîngă parfumul de lașitate, duc, pînă la urmă, la excludere sau măcar la suspiciunea de sărăcie cu duhul.

Probabilitatea de a greși lăudînd un candidat este mai mare decît cea de a pica în eroare